

Sneller vergroenen, samen met de wijkopzichter

Een handleiding voor vergroeners (versie september 2026)

Deze handleiding is bedoeld voor kleine en middelgrote vergroenings initiatieven, bv voor het aanleggen van enkele stoeptuinen in een straat of andere tegelwipacties bv op een plein.

Inleiding

Elke bewoner in Utrecht mag zelf tegels wippen om een geveltuintje aan te leggen. Ook mag je een rijtje tegels weghalen om een kleine boomspiegel iets te vergroten. In het laatste geval is het wel verstandig om even te overleggen met de wijkadviseur.

Andere wensen voor tegelwippen of vergroenen gaan via het wijkbureau door middel van een aanvraag uit het Initiatievenfonds. De wijkadviseur neemt de aanvraag in behandeling en consulteert de wijkopzichter van Wijkservice & Onderhoud (W&S) over de mogelijkheid voor uitvoering. Als het plan positief wordt beoordeeld, wordt in overleg met de initiatiefnemer het plan met aanvullende informatie ingediend bij de toetsingscommissie 'Beheer, Inrichting, Gebruik' (BInG) openbare ruimte van de gemeente. Daar vindt de beoordeling plaats of het plan mag worden uitgevoerd. Deze fase kan zoveel tijd in beslag nemen dat er een reëel risico ontstaat dat initiatiefnemers voortijdig afhaken.

Sinds 2026 is er een nieuwe aanpak ontwikkeld waar inmiddels meerdere wijkopzichters mee werken. Bij deze aanpak is het, na indiening van het initiatief bij het wijkbureau, de wijkopzichter zelf die een groeninitiatief beoordeelt en uitvoert. Hij gebruikt daarvoor een 10 punten checklist (zie bijlage). Deze checklist dient als vervanging van toetsing door de BInG commissie. Daarom wordt deze aanpak ook wel BInG-lite genoemd. Vraag om deze aanpak bij het wijkbureau!

Elke wijk heeft een eigen wijkopzichter en eigen wijkadviseurs. De onderlinge samenwerking kan dan ook per wijk verschillen. In het hieronder geschreven stappen plan wordt een actieve rol van de initiatiefnemers benadrukt (zie ook 7).

In het stappenplan wordt ook aandacht besteed aan wat nodig is om biodiversiteit door inzaaien te versterken. De keuze hiervoor vraagt een andere uitvoering van graafwerk en grondaanvoer en wordt eveneens beschreven.

Het stappenplan.

Als je iets wil gaan vergroenen, doe het samen!

Als je in je eentje een plan maakt zet het de realisatie en bestendigheid vanaf het begin onder druk. Als je het samen doet kun je elkaar aanvullen, elkaar vervangen wanneer nodig en vang je tegenvallers beter op.

Deel A 1. Maak een plan

Het schrijven van het plan dwingt jullie om goed na te denken over hoe jullie het idee willen vormgeven.

- a. Hou het kort, bv 2 a4-tjes.
- b. In het plan staat wat jullie willen doen en hoe het past in de omgeving en het beleid.
- c. Maak duidelijk wie de verantwoordelijkheid dragen voor het initiatief en wie na oplevering.
- d. Laat weten wat de buurt er van vindt en hoe je dit bepaald hebt.
- e. Gaat het om zelfbeheer of gemeentebeheer?
- f. Maak een tekening waarin de verandering zichtbaar wordt (met maten en pijlen)

- a. Het wijkbureau kan je helpen aan een plattegrond als het een groter oppervlak bv een straat betreft.
 - b. Een andere vorm is een pagina met foto's van één of meerdere locaties met maten, oppervlakte, etc. als basis voor beoordeling door wijkopzichter.
 - g. *Tip:* Wil je bomen opnemen in het plan dan gaat het voorstel altijd naar de BlnG toetsingscommissie. Als je kiest voor een meerstammige boom dan valt het onder heesters en kan het mee in BlnG-lite.
 - h. Maak het zo makkelijk mogelijk voor de wijkopzichter*
Dat helpt de wijkopzichter, maar ook jullie, omdat de uitvoering dan sneller kan gaan.
 - a. Beschrijf puntsgewijs wat je denkt nodig te hebben. Bv 5m3 teelaarde, 400 planten (12 stuks per m2) en welke acties moeten gebeuren, bv graven (diepte), doorfrezen (diepte). Maak daarbij onderscheid wat jullie zelf doen.
 - b. Voor technische vragen kan je wellicht terecht bij de wijkvoorman, die wordt er dan ook bij betrokken (en dat is belangrijk).
- * Punt h. kan ook plaatsvinden na een eerste beoordeling op locatie waarna het plan wordt aangepast voor uitvoering (zie punt 6).

1a. Houd rekening met de 10 punten checklist bij het schrijven van je plan.

- i. Zorg dat je zo snel mogelijk een beeld krijgt van de leidingen in de ondergrond door een zogenaamde klic-melding (gaat via de wijkadviseur). Dat lukt waarschijnlijk niet bij de eerste versie van het plan. Aanwezigheid van leidingen heeft veel impact op het uiteindelijke ontwerp. Als er leidingen liggen kan je misschien voor inzaaien kiezen. Dan is uitgraven niet nodig.
- j. Zorg voor een vrije doorloopruimte van minimaal 1,65m als het groen in een stoep komt. Hier kan je kiezen om deze breedte wel of juist niet te beargumenteren (zie bijlage Beleidsnota voetganger 2026).
- k. Houd rekening met parkeren en uitstappen, dat betekent niet dat er per se een eerste rij tegels moet liggen aan de trottoirband. Het betreft meer dat je erop let dat het eindbeeld past in de omgeving.
- l. Houd rekening met klike's door ze te tellen en aan te geven dat er voldoende plaats overblijft na vergroening.

2. Zelfbeheer of gemeentebeheer, beschrijven en onderbouwen.

- a. Laat zien dat jullie willen inzetten op zelfbeheer. Zolang het niet zeker is of het plan tot uitvoering komt hoeft er geen 100% zekerheid te zijn of er zelfbeheer komt. Wel kan je beginnen met een inventarisatie of er bewoners al dan niet geïnteresseerd zijn in zelfbeheer en dat meenemen in je plan. Laat weten dat na een positieve beoordeling van het plan dit precies in kaart wordt gebracht.
 - a. Om bewoners warm te maken voor zelfbeheer is het goed hen te melden dat zelfbeheerders alle soorten planten kunnen krijgen die ze willen, terwijl bij gemeente beheer het assortiment zich zal beperken tot waarschijnlijk 1-2 soorten.
- b. Zelfbeheer is géén voorwaarde bij vergroening. Een plan kan nog steeds doorgaan als het onderhoud bij de gemeente komt. Wel is een goede onderbouwing van de gemaakte keuze verstandig om mee te nemen.

3. Als het plan klaar is vul je de aanvraag voor het Initiatievenfonds in en stuur je het plan mee als bijlage.

Deel B. Beoordeling en vervolgvorsies van het plan.

4. De wijkadviseur op locatie

Na indienen van het plan is het belangrijk dat de wijkadviseur op locatie komt. Samen bespreek je eventuele aanpassingen en vraag je of de Klic-melding zo snel mogelijk kan

worden uitgevoerd. Op basis van die uitkomst maak je in overleg de met wijkadviseur een aanpassing als dat nodig is. Daarna bespreekt de wijkadviseur het plan met de wijkopzichter.

5. De wijkopzichter, wijkvoorman, wijkadviseur en initiatiefnemers op locatie

Nu wordt het plan beoordeeld op punten van de checklist. De uitkomst kan goed of niet goed zijn. Het kan ook als positief voor uitvoering worden beoordeeld onder voorbehoud van te maken aanpassingen.

Als de wijkvoorman in een vroeg stadium bij dit overleg betrokken wordt (overleg dit met de wijkadviseur) kan hij in een latere fase toezicht houden op de aannemer (zie 9).

Na tegelwippen uitgraven of juist niet.

De klassieke aanpak: Zandgrond uitgraven tot 50cm en vervangen door tuinaarde of teelaarde (niet of bijna niet bemest). Daar worden dan planten en of heesters ingeplant.

Als je kiest voor biodiversiteit door inzaaien met wilde bloemenzaad:

Zandgrond niet afgraven. Je voegt bladcompost toe (dus geen tuin of teelaarde) en vermengt het (bv met een frees) met de ondergrond tot ongeveer 25cm diepte. Daarmee houdt de grond beter water vast dan alleen zand en wordt het iets minder schraal. Prima voor de ontwikkeling van wilde bloemen zaad.

Bij deze keuze wordt 20 keer minder grond verplaatst!

6. Maak het zo makkelijk mogelijk voor de wijkopzichter

- a. Vraag op locatie (zie bij 5) hoe de wijkopzichter het liefst de aanpassingen ziet aangeleverd, foto's met maten of tekeningen met maten?
- b. Stel vast welke vakken in zelfbeheer komen en welke in gemeente beheer (zie 8).
- c. Maak een lijst voor alle vakken.
 - a. Noteer de vakken waarvan bekend is of ze uitgegraven moeten worden en waar teelaarde in komt (dit zijn zeer waarschijnlijk de zelfbeheervakken).
 - b. Laat de gemeente vakken open en leg het te nemen besluit voor bij de wijkopzichter/wijkvoorman wat de keuze wordt:
 1. Welke vakken worden uitgegraven en gevuld met teelaarde,
 2. Welke vakken worden opgevuld met bladcompost en doorgefreesd.
- d. Maak zelf tekeningen voor de uitvoering door de aannemer als dit bijdraagt aan een correcte uitvoering.

7. Neem en houd het initiatief.

Punt 6 is hier een voorbeeld van. Ons motto is dan ook 'Actie bij jezelf houden is beter dan wachten'. Dat werkte goed voor ons, maar misschien minder voor jullie en hangt ook af van hoe de samenwerking in jullie wijk verloopt. Maar er zijn nog wel wat stappen in de gemeentelijke organisatie te nemen. Het is dan ook van belang dat je meegenomen wordt in de ontwikkelingen. Probeer als eerste een overzicht te krijgen van de te nemen vervolgstappen.

- a. Vraag om een tijdslijn voor uitvoering en zorg dat je bij zoveel mogelijk stappen betrokken blijft. Het is belangrijk dat de datum van uitvoering correspondeert met de te leveren planten en het moment van inplanten (bij voorkeur vanaf half september – november; of eventueel het vroege voorjaar, maart).
- b. Als je merkt dat de communicatie over teveel schijven gaat of dat je te weinig meegenomen wordt, vraag dan om bv één keer per maand aan te sluiten bij het overleg tussen wijkadviseur, wijkopzichter en wijkvoorman. Dan krijg je korte lijntjes.

8. Overzicht acties per groenvak beschikbaar vóór aanvraag offerte.

Op het moment dat je van alle vakken weet of ze ingeplant of ingezaaid gaan worden, kan je het overzicht maken van alle vakken, die wel of niet uitgegraven worden en waar teelaarde

of bladcompost inkomt.

- a. Dit overzicht heeft de wijkopzichter nodig om een offerte bij de aannemer te kunnen aanvragen. Mogelijk kan de wijkvoorman helpen bij het bepalen welke gemeente vakken uitgegraven worden of niet. Dan is het voor de aannemer ook eenvoudig hoeveel teelaarde en bladcompost hij moet leveren.

9. Beplantingskeuze en bestellijst

Met betrekking tot de tijdlijn, zorg dat op tijd de planten bestellijst is ingediend. Stem dit af met de wijkvoorman. Bestellen en leveren kan oplopen tot ongeveer 6 weken.

Soorten en beplantingsplan.

- a. Maak voor de zelfbeheer plantvakken een soorten- en beplantingsplan van planten (12 stuks/m²) en heesters.
 - a. Het grotere groenvak kun je op delen in vakken met minimaal 6 -12 stuks van één soort. Dat leidt tot minder en makkelijker onderhoud.
 - b. Daarbij helpt een hoog percentage (bv 50%) aan bodembedekkende soorten (kruipende smeewortel is daarbij een goede optie).
- b. De vakken die ingezaaid worden krijgen ook aanvullend planten (5 stuks/m²). Dit om inlopen van de vakken te voorkomen en direct een zichtbaar resultaat te geven.
- c. Wat gemeentevakken betreft bepaalt de wijkvoorman de keuze van beplanting. Wel kan je een voorstel doen voor overleg.

De benodigde soorten en aantallen kan je zelf samenstellen of met hulp van de wijkvoorman. Het type en hoeveelheid zaaimengsel kan je zelf bepalen bij de door de gemeente aangewezen leverancier en doorgeven aan de wijkvoorman.

Deel C . Voorbereiding en uitvoering

10. Voorbereiding

Het wijkbericht.

Stem met de wijkadviseur af om het concept wijkbericht vooraf in te zien voordat het verstuurd wordt.

Het offerte proces

De wijkopzichter vraagt een offerte aan bij de aannemer. Na het uitbrengen van de offerte moet intern een kostenplaats ('uit welk potje de kosten worden gefinancierd') gemaakt worden op het wijkbureau. Daarna kan de wijkopzichter pas formeel opdracht geven.

- a. Probeer zicht te houden op de verschillende fases zodat de uitvoering niet onnodig vertraagd wordt.

De uitvoeringsdatum

Informeer bij de wijkopzichter om met aannemer de uitvoeringsdatum vast te leggen. Doe daarbij een eigen voorstel, rekening houdend met levering van planten en inplantperiode.

Tafelgesprek met de aannemer

Voorafgaande de uitvoering is het van belang dat wijkopzichter, aannemer, initiatiefnemer en wijkvoorman rond de tafel gaan en goede afspraken maken over de uitvoering.

- a. De duidelijkheid van de tekeningen en aanpassingen wordt besproken; net als de mogelijkheid om uit te tekenen met krijt; type en kwaliteit van de te leveren grond; diepte van uitgraven en doorfrozen, etc.
- b. Ook wordt afgesproken wie toezicht houdt op de uitvoering. Dit moet niet alleen de initiatiefnemer zijn maar liefst ook de voorman van de gemeente. De aannemer moet zorgen dat zijn voorman op locatie op de hoogte komt en contact gegevens worden uitgewisseld.

- c. Gemaakte afspraken moeten worden vastgelegd. Mogelijk moet initiatiefnemer hier zelf actie op ondernemen. Daarna stuur je de gemaakte afspraken per mail naar wijkopzichter, aannemer en wijkvoorman.

11. Uitvoering

Als de datum is vastgelegd kan op de dag van aanvang de initiatiefnemer ter plekke met de voorman van de aannemer eventueel de vakken uit tekenen. Het is belangrijk te weten dat een aannemer niet afwijkt van de gemaakte tekening waarop de offerte is gebaseerd! In het geval dat er nog op het laatst aanpassingen komen die niet op tekening komen zorg dan dat deze goed beschreven en gedeeld worden.

12. Problemen bij de uitvoering

Komt regelmatig voor, ondanks eerder gemaakte afspraken zoals een verkeerd aangelegde stoep, verkeerd geleverde grond, niet doorfrozen van grond, etc. Als alles goed gedocumenteerd is kan de wijkvoorman of wijkopzichter eenvoudig corrigeren.

13. Inplanten en beheer

Maak afspraken over wie inplant. Het onderhoud door zelfbeheerders is in het begin vaak lastig omdat het herkennen van 'onkruid' nog niet duidelijk is. De leidraad hierin is 'Alleen wieden wat je herkent als onkruid dat je niet wilt hebben'. Wat je niet kent, laten staan om te leren wat er uitkomt.

En dan genieten!

Deze handleiding is een hele waslijst geworden. En vast niet altijd en overal van toepassing. We hopen wel dat het jullie gaat helpen.

Dat horen we graag, maar ook horen we graag jullie vragen en ideeën voor verbetering. Neem daarvoor contact op met Frans, kijkeven@tiscali.nl

Succes gewenst,

Tieneke en Frans,

Deelnemers groengroep Zusterpark Voordorp, <https://pip-partners.nl/zusterpark-voordorp/>

BIJLAGE Beleidsnota Voetganger 2026.

Pagina 25:

1,30 meter is de minimale maat die een persoon met hulpmiddel nodig heeft om de ruimte te gebruiken. De vrije doorloopp ruimte is in basis altijd 2,20 meter, tenzij dit ten koste gaat van inrichting die bijdraagt aan een positieve loopbeleving.

Denk aan groene boomspiegels, geveltuinen of een andere invulling van de gevelstrook. Dan kan de ruimte smaller zijn dan 2,20 meter, maar nooit smaller dan 1,30 meter.

BIJLAGE Checklist voor kleine groene initiatieven in de openbare ruimte

(o.a. tegelwippen, stoepuinen, geveltuinen, groenvakken, vergroten boomspiegels)

De checklist levert een eerste analyse van de technische haalbaarheid en complexiteit van het initiatief. Het wijkbureau zorgt ervoor, dat de checklist met hulp van de wijkopzichter wordt ingevuld en beoordeeld.

Als op alle toetscriteria **OK** is gescoord, dan kan de realisatie van het initiatief verder worden begeleid door het wijkbureau samen met de wijkopzichter.

Als op 1 of meer toetscriteria **Nog niet OK** is gescoord, dan moet het initiatief als klein project door de gemeentelijke organisatie worden begeleid (nader uit te werken).

NR:	TOETSCRITERIUM:	OK als:	nog niet OK als:	
	FUNCTIES			
1	Is de vrije doorloopruimte na aanleg voldoende voor de locatie?	ja	nee	
2	Is er sprake van puntvernuwning door obstakels (b.v.) lantaarnpaal, laadpaal)? Zo ja, wat voor obstakels?.....Is/zijn deze hinderlijk?	Nee ja+nee	Ja ja+ja	
3	Is rekening gehouden met uitstappen bij parkeren en toegang tot de stoep?	ja	nee	
	TECHNIEK			
4	Is er rekening gehouden met kolken, putten?	ja	nee	
5	Is rekening gehouden met aanbiedplaatsen van afvalcontainers?	ja	nee	
6	Is rekening gehouden met voetgangers bij oversteek van de straat?	ja	nee	
7	Is er een klic-melding uitgevoerd en zijn daaruit belemmeringen door aanwezige kabels en/of leidingen gebleken?	ja+nee	ja+ja	
	GROEN			
8	Beoogt het initiatief de aanplant van uitsluitend vaste planten en/of lage heesters en/of zaaigoed?	ja	nee	
9	Is er sprake van specifieke aanpassingen groen? Denk aan groen in een bocht: maximale hoogte 75cm, vanwege het zicht.	nee	ja	
	OVERIG			
10	Opmerkingen:			

Mei 2025

Uitvoeringseisen voor kleine groene initiatieven in de openbare ruimte

Als de wijkopzichter met behulp van de checklist heeft beoordeeld, dat het initiatief verder door hem samen met het wijkbureau kan worden begeleid, dan moet de uitvoering van het initiatief aan technische vereisten voldoen:

Beplantingen

Voor de beplanting zijn vaste planten en/of lage heesters en/of zaaigoed in principe de keuzemogelijkheden. De wijkopzichter beoordeelt of er nadere beperkingen in de beplantingskeuze gelden.

Grondverbetering

De vereiste grondverbetering is gekoppeld aan de beplantingskeuze.

-Bij zaaigoed: bovenlaag straatzand loswerken en bladcompost doorwerken.

-Bij vaste planten en lage heesters: grondverbetering uitvoeren in de bovenste 50 cm. en spitten tot 100 cm. Grondsamenstelling volgens moederbestek deel 3.

Daarnaast is de aanwezigheid van bestaande bomen bepalend.

-Binnen de kroonprojectie van bomen de bovenlaag straatzand loswerken en bladcompost doorwerken.

Opsluiting verharding

Grotere boomspiegels/groenvakken met rondom trottoirverharding:

-Omsluit de vergrote boomspiegel of het groenvak in loopstroken/trottoirs met 10/20 betonbanden.

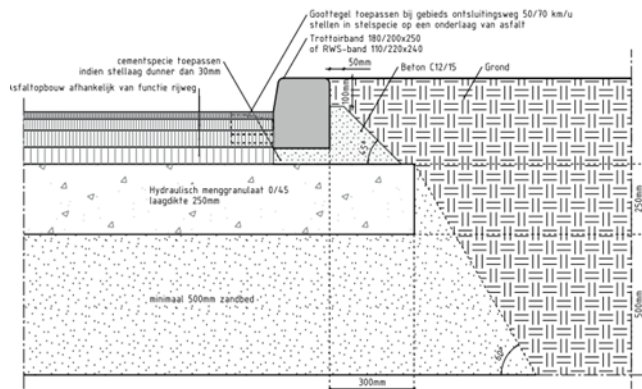
-Wanneer bij bestaande bomen de wortels het stellen van de banden belemmeren, dan kunnen nokkentegels worden toegepast als opsluiting. De nokken dienen niet aan de zijde van de boomspiegel gestraat te worden, maar aan de trottoirzijde.

2. Grotere boomspiegels/groenvakken, die deels grenzen aan naastgelegen rijbanen/parkeervakken met trottoirbanden en deels rondom trottoirverharding hebben:

Aangrenzend aan trottoirverharding: Omsluit de boomspiegel met 10/20 betonbanden.

Wanneer bij bestaande bomen de wortels het stellen van de banden belemmeren, dan kunnen nokkentegels worden toegepast als opsluiting. De nokken dienen niet aan de zijde van de boomspiegel gestraat te worden, maar aan de trottoirzijde.

Aangrenzend aan verharding rijbaan of parkeerstrook: Omsluit de boomspiegel of het groenvak volgens het onderstaande principedetail. Gebruik hetzelfde type en dezelfde maat trottoirbanden als al aanwezig zijn. Inwendige hoeken met bochtstukken R=50cm.

Mei 2025